
Stanovisko Rady mládeže Slovenska k Národnému programu rozvoja
výchovy a vzdelávania („Učiace sa Slovensko“)

Návrhy na zmeny

Navrhujeme za cieľ 1-10.14 zaradiť nový cieľ, ktorý sa bude venovať občianskemu vzdelávaniu. Stav občianskeho vzdelávania na Slovensku je totiž alarmujúci, čo sa prejavuje v politickej pasivite mladých ľudí, ktorá sa pojí s tendenciou akceptovať zjednodušujúce, radikálne videnie sveta. Keďže zmeniť túto situáciu je možno najväčšia výzva slovenského školstva, je absolútne nutné ju spomenúť explicitne.

Náš návrh:

Nový cieľ (navrhujeme zaradiť za cieľ 1-10.14): Reformovať na školách výuku k hodnotám

Občianska výchova a náuka o spoločnosti sa vo vzdelávacom systéme posunie od pasívneho prijímania informácií k aktívnej výchove k participácii. Cieľom je podporenie účasti žiakov a študentov na politickom živote spoločnosti a formovanie systému hodnôt a postojov, ktoré vychádzajú z princípov demokratického spoločenského poriadku, tolerance a rešpektu k základným právam a slobodám.

Výchova k občianstvu vo vzdelávacom systéme bude poskytovať viac než len samotnú teóriu. Poskytne mladým ľuďom také zručnosti a schopnosti, aby sa mohli stať sebavedomými účastníkmi demokratických procesov v spoločnosti. To znamená tréning politických zručností, využitie rôznorodých foriem politického aktivizmu, a tiež dôraz na finančnú, mediálnu a online gramotnosť.

Ďalšou dôležitou súčasťou výchovy k občianstvu bude umožnenie študentom zúčastniť sa rozhodovacích procesov vo svojich vlastných školách. Študenti by mali byť partnermi vedenia školy s reálnou možnosťou ovplyvniť jej smerovanie. Tým sa nielen podporí tlak na zvýšenie kvality škôl, ale zároveň to pomôže vytvoriť participačné návyky, ktoré pretrvávajú aj do neskoršieho veku. Školy preto budú systematicky sledovať názory svojich študentov a pomôžu im vyjadrovať ich.

Keďže "škola stratila vzdelávací monopol" (ako sa píše inde v dokumente), je nutné, aby sa toto poznanie odrazilo aj v tom, ako svoju úlohu vníma ministerstvo školstva.

Toto navrhujeme spraviť tým spôsobom, že za zmenu definície úlohy ministerstva sa pridá ďalší cieľ.

Náš návrh:

Nový cieľ (navrhujeme zaradiť za cieľ 1-18.01): Podporiť rozvoj neformálneho vzdelávania

Ministerstvo školstva bude vo väčšej miere než doteraz systematicky podporovať (legislatívne, finančne, inštitucionálne) diverzitu vzdelávacieho prostredia a rôznorodé cesty, ktoré prispievajú k nárastu vzdelanosti detí, mládeže a dospelých. Ministerstvo tým pomôže získavaniu kompetencií a zručností inými cestami, než len pomocou formálneho navštevovania školských zariadení.

V praxi to znamená, že štát podporí účasť rôznorodých aktérov na procese vzdelávania. Sú to napríklad mimovládne organizácie, občianske iniciatívy a neformálne zoskupenia žiakov a študentov. Títo aktéri (po dohode s relevantnými inštitúciami) budú mať možnosť pôsobiť aj v školskom prostredí a dopĺňať ho. Školy by budú otvorené snahe vlastných študentov združovať sa a vyvíjať aktivity, ktoré považujú za zmysluplné – a budú tieto aktivity budú podporovať. Cieľom je vytvoriť pestrú a zaujímavú vzdelávaciu ponuku, ktorá môže pružne reagovať na potreby a preferencie žiakov a študentov.

1-18.04 Budovať a podporovať vzdelávanie mimo školy.

Pôvodná formulácia:

Jedným z nesporných pozitív slovenského vzdelávacieho systému je pomerne bohatá sieť zariadení zameraných na vzdelávanie mimo školy (základné umelecké školy, jazykové školy, centrá voľného času atď.). Je potrebné sieť týchto zariadení zachovať, či dokonca ďalej rozšíriť, v rámci možností postupne zvyšovať ich finančnú podporu a poskytovať im náležitú odbornú a metodickú podporu, aby činnosť týchto inštitúcií bola po všetkých stránkach čo najkvalitnejšia.

Komentár:

Vzdelávanie mimo školy je rozsiahla a pestrá kategória. Predstava, že jediným jej vykonávateľom sú "zariadenia" - tak, ako sú definované v zákone - je mylná.

Mládežnícke a mimovládne organizácie (napríklad) poskytujú mimoriadne hodnotné vzdelávacie služby bez toho, aby boli "zriadeniami".

Zároveň existuje obrovská diskrepancia medzi jednotlivými typmi poskytovateľov (CVČ, ZUŠ, mládežnícke organizácie), kde často veľmi podobný typ aktivít býva úplne rozdielne financovaný, monitorovaný, akreditovaný a podobne. Preto zastávame názor, že systém mimoškolských aktivít by bolo dobré aspoň rámcovo zjednotiť.

Preto navrhujeme novú formuláciu cieľa:

Jedným z nesporných pozitív slovenského vzdelávacieho systému je pomerne bohatá sieť možností vzdelávať sa mimo školy (základné umelecké školy, jazykové školy, centrá voľného času, mládežnícke organizácie atď.). Je potrebné tieto možnosti zachovať, či dokonca ďalej rozšíriť, v rámci možností postupne zvyšovať ich finančnú podporu a poskytovať im náležitú odbornú a metodickú podporu, aby vzdelávanie mimo školy bolo po všetkých stránkach čo najkvalitnejšie.

Systém vzdelávania mimo školy je však rozdrobený, keď podobné činnosti sú často financované výrazne odlišne a v inej výške v závislosti na forme (CVČ, ZUŠ, mládežnícke organizácie) a zriaďovateľovi. Ministerstvo školstva preto preskúma možnosť zjednotiť systém financovania aktivít mimo vyučovania tak, aby závisel nie na administratívnej forme poskytovateľa, ale na type a kvalite ponúkaných aktivít. Ministerstvo tiež prehodnotí systém fungovania a administratívnu záťaž zariadení ponúkajúcich aktivity mimo vyučovania.

Jednou zo zásadných chýb predkladaného dokumentu je fakt, že nikde nespomína mládežnícke organizácie ako jeden z dôležitých prvkov celkového vzdelávacieho systému.

Preto navrhujeme nový cieľ, ktorý by mohol byť situovaný za cieľ 1-18.04): Podporiť činnosť mládežníckych organizácií

Mládežnícke organizácie vykonávajú dôležité a spoločensky prospešné činnosti – vychovávajú mladých ľudí k zodpovednosti za seba a svoje okolie, dávajú im zručnosti potrebné pre ich úspešné začlenenie do spoločnosti a umožňujú im zmysluplne vyplňať voľný čas. Prítomnosť mládežníckych organizácií zároveň predstavuje pre zapojených mladých ľudí možnosť podieľať sa v úlohe dobrovoľníka na samotnej tvorbe a organizácii aktivít, čo predstavuje ďalšiu dôležitú dimenziu vzdelávania. Štát preto vytvorí priaznivé podmienky tým, že:

- 1) Poskytne mládežníckym organizáciám dostatok zdrojov na rozvoj, metodickú prípravu svojich aktivít, neustále skvalitňovanie svojej činnosti, koordináciu dobrovoľníkov a vzdelávanie;

- 2) Nastaví kritériá podpory mládežníckych organizácií tak, aby boli transparentné, rešpektovali partnerský prístup a zohľadňovali ich charakter, kvalitu ich práce a aktuálny vývoj v mládežníckom sektore;
- 3) Umožní, aby prostriedky na neformálne vzdelávanie na miestnej a regionálnej úrovni boli vynaložené efektívne a adresne, riešili reálne problémy mladých ľudí a nezáviseli od externých faktorov ako je napr. typ zariadenia;
- 4) Podporí činnosť mládežníckych organizácií tak, aby bola ich ponuka dostupná vo všetkých oblastiach Slovenska, aby všetci žiaci a študenti mali možnosť podieľať sa na aktivitách mládežníckych organizácií.

Cieľ 4-03.02 Sústrediť sa na žiakov a umožniť im väčšie zapojenie do hodnotenia fungovania školy a do jej rozhodovania.

Pôvodná formulácia:

„Klientom“ školy je žiak a preto musí byť pri všetkých zmenách v centre pozornosti. Žiaci sa budú spolupodieľať na rozhodovaní o fungovaní školy a jej hodnotení podľa úrovne svojich možností a schopností (vzhľadom na vek), napríklad úpravou postavenia žiackej rady a študentského parlamentu.

Komentár

Tento cieľ je potrebné trochu viac špecifikovať. Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že úloha žiakov by nemala spočívať len v hodnotení školy takpovediac ex post. Žiaci by mali byť zapojení aj priamo do rozhodovania školy (skrze svoju účasť na Rade školy a podobne).

Náš návrh na novú formuláciu:

„Klientom“ školy je žiak a preto musí byť pri všetkých zmenách v centre pozornosti. Spätná väzba od žiakov preto hrá kľúčovú úlohu vo všetkých interných aj externých hodnotiacich procesoch v škole. Školy aktívne vyhľadávajú a vyhodnocujú názory svojich žiakov a študentov na rôzne otázky týkajúce sa vzdelávacieho procesu a chodu školy s cieľom získať informácie pre proces sebahodnotenia. Spätná väzbu od študentov (získavanú pomocou dotazníkov alebo priamo diskusiou vedenia školy so zástupcami študentov) sa stane jedným z hlavných indikátorov kvality poskytovaného vzdelávania. Názory študentov budú taktiež pevnou súčasťou hodnotenia kvality učiteľov.

Žiaci sa budú taktiež spolupodieľať na rozhodovaní o fungovaní školy podľa úrovne svojich možností a schopností (vzhľadom na vek). Žiacka samospráva (žiacka rada či študentský parlament) bude vplyvným a rešpektovaným partnerom v školskej rade. Ministerstvo preto vypracuje návrh na zvýšenie právomocí a postavenia žiackej rady a študentského parlamentu.

Cieľ 4-03.05 Pomáhať pri začleňovaní školy do komunity, v ktorej pôsobí.

Pôvodná formulácia:

Zriaďovateľ bude vytvárať podmienky a pomáhať škole začleniť sa do miestnej (regionálnej) komunity, vo väzbe na komunitné centrá, pre základné školy vo väzbe na stredné školy, pre stredné školy vo väzbe na zamestnávateľov a prax, ako aj vysoké školy, vo väzbe na občianske združenia a neziskové organizácie pôsobiace na danom území a na ďalšie zložky občianskej spoločnosti. Toto sieťovanie napomáha fungovaniu školy a plneniu jej poslania a predstavuje dôležitú súčasť vzájomných vzťahov aktérov výchovy a vzdelávania.

Komentár

Cieľ by mohol byť špecifickejší a lepšie vypracovaný a konkrétnejšie spomenúť rôzne formy partnerstva.

Náš návrh pre novú formuláciu:

Zriaďovateľ bude vytvárať podmienky a pomáhať škole začleniť sa do miestnej (regionálnej) komunity, vo väzbe na komunitné centrá, pre základné školy vo väzbe na stredné školy, pre stredné školy vo väzbe na zamestnávateľov a prax, ako aj vysoké školy. Najmä základné a stredné školy budú tiež podporené vo vytváraní väzieb na občianske združenia, mládežnícke a neziskové organizácie pôsobiace na danom území a na ďalšie zložky občianskej spoločnosti. Školy tiež budú mať možnosť dohodnúť sa na plnení niektorých svojich činností s aktérmi v treťom sektore. Toto sieťovanie napomôže fungovaniu školy a plneniu jej poslania. Predstavuje dôležitú súčasť vzájomných vzťahov aktérov výchovy a vzdelávania. Školy nemôžu byť izolované od zvyšku komunity a mali by sa snažiť o synergiu svojich aktivít s ďalšími aktivitami dostupnými v ich okolí.